

Op joodse wijze toezingen naar het geheim

Psalm 118

Laatdienst 3 mei 2014

Voorganger: Ferdinand van Melle

Jaarthema: Klankbeeld van het Eeuwige

Wie zorgt voor muziek aan tafel?

Koning David die zal spelen!

Een woordje bij het jaarthema.

Klankbeeld van het Eeuwige. Klank-beeld, daarin hoor je klanken en je ziet beelden.

Klanken zijn muziek, zang, solo samenzang, reciet, refrein

Beelden zijn kunst of beweging.

Het Eeuwige schrijven we met een hoofdletter want we zijn hier niet om vrijblijvend te filosoferen over eeuwige eeuwigheden, maar benieuwd en nieuwsgierig misschien zelfs begerig om ons te laten aanraken door sluiers van een wonderlijk geheim dat zich ondanks alle secularisatie toch niet het zwijgen laat opleggen en steeds wil worden gezocht.

Het Eeuwige is ruim geformuleerd: vaak zal het komend seizoen gaan over hoe middels klanken en beelden nadering wordt gezocht naar personificatie: de Eeuwige.

En misschien dan te ervaren tijdens die zoektocht hoe van die andere kant evenzeer wordt gezocht naar een ontmoeting met jou en mij.

We navelstaren niet alleen in eigen kring, maar laten ons raken door joodse traditie, door kunst, door gospels, de spiritualiteit van Taizé, klankschalen, muziek van Bach en het Gregoriaans. Een rijke schat van gelovige wijsheid en dat alles vanuit de bede: wees hier aanwezig woord ons gegeven dat ik u horen mag met hart en ziel.

Een woordje bij het thema van vandaag: op joodse wijze toezingen naar het geheim.

Vandaag joodse en Jiddische muziek en zang. Dat is geen toeval. We zitten midden in de joodse feestdagen. Eergisteren was het jom kippoer, grote verzoendag, een moment van bezinning, vergeving en nieuw begin. Voor joden even belangrijk als voor veel christenen kerstmis of Pasen. In veel kerken is het vandaag dan ook Israelzondag om aan te geven dat christenen hun lange traditie van geloof en ongeloof niet zelf hebben bedacht, maar dat de kerken slechts een takje zijn aan de stam, de joodse traditie van Israel. Even voor alle duidelijkheid. Met het woord Israel bedoelen we niet de staat met diezelfde naam. Het woord Israel is geen synoniem, niet hetzelfde als de staat. En nog minder dan de politiek van de staat op dit moment. Net zoals ik bv niet samenvat met het asielbeleid van de regering van mijn land maar toch, en met trots, Nederlander ben. Het Israel wat wij vandaag ontmoeten staat voor de rijke joodse traditie vanuit de psalmen en profeten en de leefregels in de Thora en de daaruit gegroeide Talmoedwijsheid, en later na de middeleeuwen de Oost-Europese joodse traditie van het chassidisme, chassidiem uit Polen, Rusland en wat nu oorlogsgebied is in de Oekraïne.

Vanuit de psalmen is alles geboren. De oeroude psalmteksten ademen het brede palet aan kleurrijke menselijke emoties. Het is zoeken naar de Eeuwige door te zingen, te klagen, te loven en prijzen, te zwijgen, te vragen, te vloeken en te zegenen. En in dat alles blijven die woorden dicht bij de Naam. En dat heeft zich doen uiteenwaaien door de tijden heen in joodse gezangen en Jiddische liederen in die wonderlijke mengeling van vrolijkheid en meeklinkend verdriet.

Leen Koning gaat ons daarbij voor. Hij heeft zich er jaren in verdiept op muzikale wijze en hij helpt ons ons te laten aanraken door deze zangwijze. Hij zingt solo, samen met het koor en samen met u en jullie. Laat je raken. Laten we op joodse wijze toezingen naar het geheim dat begint bij psalm 118: looft de Eeuwige want Hij is goed. Eeuwige duurt zijn trouw.

Enkele chassidische verhalen zijn na te lezen uit het boek: Chassidische verhalen en hun betekenis door Rabbi Rami Shapiro. Heerenveen 2007. ISBN 978-90-8525-017-3

Na de dienst was er veel vraag naar twee verhalen:

De spelregels

Rabbi Nachum verraste zijn leerlingen in de beet midrasj (studiehuis, school) midden in de nacht tijdens de Chanoeka (het lichtfeest) De studenten waren niet in gebed verzonken zoals van hen werd verwacht, ze waren bezig met een partijtje dammen! Snel probeerden ze bord en stenen weg te werken toen de rabbi binnenkwam, maar te laat.

De rabbi toonde zich echter allerminst teleurgesteld, maar vroeg hen het bord met stenen opnieuw klaar te zetten voor een nieuw potje. Toen was zijn vraag of zij de spelregels eigenlijk wel kenden, waarop de studenten hun mond maar even hielden.

De rebbe heeft de regels uitgelegd.

1. je moet soms een steen opofferen om er twee te winnen.
2. je mag maar één stap tegelijk zetten.
3. je kan alleen maar vooruit.
4. als je aan de andere kant bent, mag je je overal heen verplaatsen.

Ad 1: wie is die ene die geofferd moet worden om er 2 te winnen? Het verwaande ego. Als je liefde voor jezelf opoffert om liefde voor een ander te kunnen geven, dan zal je merken dat je zelf ook verzadigd raakt.

Ad 2: je kunt het leven niet opjagen. Het leven ontvouwt zich stapje voor stapje. Prediker zegt dat er voor alles een eigen tijd is. Huil niet als er gelachen mag worden.

Ad 3: het verleden is voorbij. Je kunt alleen vooruit. Je kunt van het verleden leren, maar het niet opnieuw doen. Als je je verleden blijft afspelen, blijft het hetzelfde en mis je de enige tijd die er is: het nu.

Ad 4: Als je de overkant van het bord bereikt hebt mag je overal naar toe. Maar je hoeft nergens heen. Het kan naar overal want het is hier: omhelzen, sterven, vluchten, geboren worden, liefhebben. Als je je realiseert dat het plezier ligt in het spelen van het spel, zet je net als de rebbe het spel klaar voor nog een potje. Het spel is zijn eigen beloning.

De spelregels van dit spel zijn ook de spelregels van ons levensspel.

De drie manieren van de Eeuwige toezingen

Is het makkelijkste de moeilijkste en het moeilijkste makkelijk?

De eerste is nazingen van een blad papier waar muzieknoten op staan en teksten. Je hoeft alleen maar de tekst na te zingen op de aangegeven muzieknoten. Het klinkt als een klok.

De tweede is dat je de melodie neuriet. Je beweegt in de melodie die je laat horen. Van binnen proef je de woorden.

De derde is zwijgend zingen. Zingen van binnen. Maar in je geest zing je, klinkt het op, zoals alleen jij het kan zingen en verwoorden. Een innerlijk klankbeeld voor de Eeuwige.

Leen Koning
Ferdinand van Melle